

РОЗБУДОВА ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

УДК 623.445:355.61“1991/2017”

© *Василь МЕЛЬКІН*

СТВОРЕННЯ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАСОБІВ ІНДИВІДУАЛЬНОГО БРОНЬОВАНОГО ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ (1991–2017 рр.): ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ ЧИННИК

У статті розкрито вплив фінансово-економічних умов на створення й удосконалення засобів індивідуального броньованого захисту військовослужбовців Збройних сил України в період 1991–2017 рр. Показано особливості фінансування Збройних сил України як у мирний час, так і в період бойових дій на Сході України. При цьому головну увагу зосереджено на висвітленні питань їх фінансового забезпечення напередодні та під час проведення антитерористичної операції у 2014–2017 рр.

Ключові слова: *Збройні сили України, антитерористична операція (АТО), засоби індивідуального броньованого захисту (ЗІБЗ), бронезилет, державний бюджет, фінансове забезпечення.*

Під час виконання бойових завдань у сучасних умовах обов'язковим елементом екіпіровки військовослужбовця є його засоби індивідуального броньованого захисту (далі – ЗІБЗ). До них належать бронезилет і бронешолом (каска).

У Збройних силах України (далі – ЗСУ) приділяли певну увагу створенню й удосконаленню засобів індивідуального броньованого захисту військовиків. Однак увага й ставлення до виконання цього важливого завдання керівництва ЗСУ й структур, відповідальних за розвиток озброєння та військової техніки, не були однаково акцентованими й цілеспрямованими на різних етапах розбудови ЗСУ. І залежало це від низки об'єктивних та суб'єктивних причин. На нашу думку, загалом на створення й удосконалення засобів індивідуального броньованого захисту в Україні після здобуття нею незалежності впливало кілька факторів, головними з яких були історичний досвід, фінансово-економічні умови та науково-технічний прогрес.

Метою цієї статті є висвітлення впливу фінансово-економічних умов на процес створення і вдосконалення вітчизняного бронезилета «Корсар МЗ»,

розробленого науково-виробничим підприємством (далі – НВП) «Темп-3000» у 2002 р. для українських військовослужбовців, які брали участь у миротворчих місіях в Іраку та Сьєрра-Леоне. Саме він і його різні модифікації, як-от «Корсар МЗм», «КорсарМЗс» та інші, перебувають на забезпеченні підрозділів ЗСУ, що з 2014 р. виконують бойові завдання на Сході України.

Створенню та вдосконаленню ЗІБЗ присвячено безліч науково-технічних, історичних, довідкових та інших праць. Проте в них або взагалі не розглянуто чинників, що впливають на створення та вдосконалення бронежилетів, або лише побічно й вибірково згадано про деякі.

Автор установив, що одним із найважливіших факторів, які впливали на процес створення і вдосконалення вітчизняних бронежилетів, були фінансово-економічні умови, що склалися в Україні та її Збройних силах на різних етапах досліджуваного періоду – впродовж 1991–2017 рр.

Відомо, що критерієм економічного розвитку будь-якої держави є її держбюджет на відповідний рік. За валовим показником збору грошових коштів, темпом зростання й витратами на оборону в розвитку державного кошторису можна виокремити чотири етапи: перший – 1992–2000 рр.; другий – 2001–2005 рр.; третій – 2006–2013 рр.; четвертий – 2014–2017 рр.

Для першого етапу характерно те, що в державному бюджеті показники виділення коштів на оборону країни окремим рядком не прописувалися, та й власне держбюджет не був збалансованим. Його показники подано в Таблиці 1.

Таблиця 1

Показники державного бюджету України у 1992–2000 рр. [2; 18].

№ з/п	Роки	Прибуток	Витрата	Дефіцит	Дефіцит, % до прибутку	Примітка
		млрд крб				
1	1992	1227,5	1919,7	-692,2	56,0	Державний бюджет України на 1991 р. був ухвалений у 1990 р. Верховною Радою УРСР і становив за видатками 27 495 005 крб. Витрати на оборону заплановано було в обсязі 12 169 490 крб, що дорівнювало 44 % бюджету
2	1993	49621,8	57248,7	-7626,9	15,0	
3	1994	52309,6	630647,0	-107554,4	12,1	
		млрд грн				
4	1995	20,7	24,3	-3,6	17,0	
5	1996	30,2	34,2	-4,0	13,0	
6	1997	28,1	34,3	-6,2	22,0	
7	1998	28,9	31,2	-2,3	8,0	
8	1999	32,9	34,8	-1,9	6,0	
9	2000	49,1	48,1	+1,0	12,0	

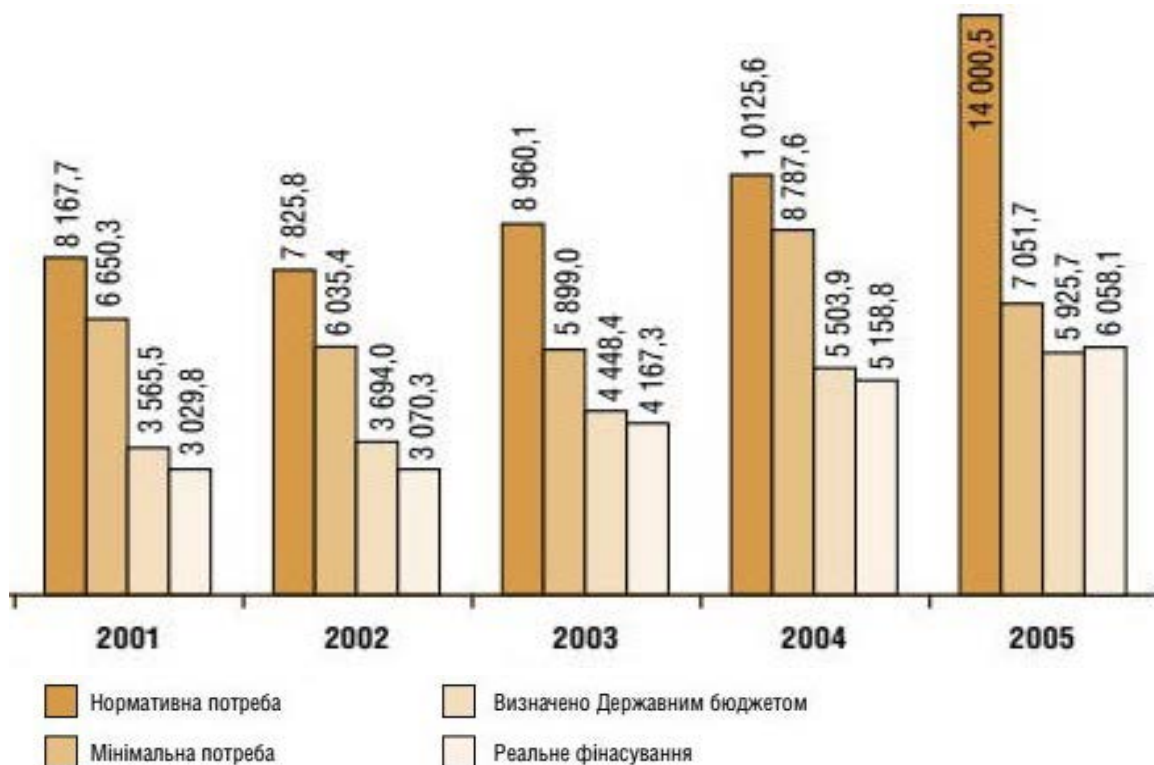
Підкреслимо, що державний бюджет України на першому етапі мав гострий дефіцит коштів. Наприклад, у 1992 р. він перевищував 55 % і лише наприкінці 1990-х років суттєво зменшився, до 6–8 %. За наявних умов,

природно, вкрай відчутна була проблема фінансування ЗСУ. У ті роки виділені на оборону кошти йшли переважно на грошове утримання військовослужбовців та зменшення армії. Слід наголосити, що лише за п'ять років – від 1992 до 1996 р. – чисельність військовослужбовців ЗСУ було скорочено більш як на 200 тис. осіб – від 600 тис. до 384 тис., тобто у 1,6 раза [17, 36]. Із цією метою витрачалося від 80 % (на початку етапу) до 50 % усіх грошових коштів, виділених Збройним силам. Водночас на розвиток озброєння та військової техніки (далі – ОВТ), а також засобів захисту особового складу грошей із держскарбниці практично не виділяли. На оснащенні особового складу ЗСУ впродовж цього етапу залишалися ті самі засоби захисту, які мали частини й підрозділи радянської армії, дислоковані на території України до розпаду СРСР. Це бронежилети 6Б3, 6Б4, 6Б5 та сталеві шоломи СШ-68.

Певні якісні зміни в державному бюджеті України відбулися на другому етапі, тобто у 2001–2005 рр. Кошторис цих років відрізнявся тим, що в ньому закладали конкретну суму на фінансування потреб, пов'язаних не тільки зі скороченням лав ЗСУ та на грошове утримання військовослужбовців, а й на якісне оновлення військ (сил), удосконалення системи управління, матеріально-технічне забезпечення, закупівлю й модернізацію озброєння та бойової техніки, а також засобів індивідуального захисту. Основні показники фінансування потреб ЗСУ в державному бюджеті цього періоду показано на Схемі 1.

Схема 1

Державне фінансування ЗСУ у 2001–2005 рр. (потреби й реальність) [5].

Як видно із цієї схеми, в окреслені роки в державному бюджеті України крім сум, власне закладених до нього, вперше було зафіксовано визначені експертами цифри, що характеризували мінімальні й нормативні потреби ЗСУ. Однак передбачені бюджетом кошти зазвичай були куди меншими як за нормативні (удвічі-втричі), так і за мінімальні (в 1,3 – 1,8 раза) потреби української армії. Реальні кошти, виділені на оборону України й отримані Збройними силами, були ще менші, ніж заплановані бюджетом (за винятком 2005 р.). При цьому в перші два роки фінансування ЗСУ перебувало на рівні, що не перевищував 50 % мінімальних потреб, а в наступні два роки сягнуло 60–70 %. В останній рік етапу (2005) вони становили 86 %, а реальне фінансування ЗСУ виявилось на 2 % більшим за суму, закладену в кошторисі. Це дало змогу виділити необхідні гроші не тільки на закупівлю й модернізацію зброї та бойової техніки, а й на створення та вдосконалення ЗІБЗ. Саме на цьому етапі, у 2002 р., НВП «Темп-3000» було розроблено вітчизняний бронежилет «Корсар МЗ» і його модифікації, які взяли на постачання.

Значні зміни у структурі річних державних бюджетів України відбулися на третьому (2006–2013) й особливо на четвертому (від 2014 р.) етапах. У них було визначено мінімальні потреби ЗСУ, планові та реальні суми, які виділялися на оборону. Причому ці суми подано було не тільки в грошовому еквіваленті, а й у відсотковому відношенні до внутрішнього валового продукту (далі – ВВП). Основні показники фінансування ЗСУ за роками (від 2006 до 2017 р.) бачимо в Таблиці 2.

Таблиця 2

Основні показники фінансування ЗСУ у 2006–2017 рр. [1, 4–15].

№ з/п	Фінансування ЗСУ	Роки фінансування											
		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Мінімальна потреба ЗСУ, млрд грн	9,88	13,1	12,3	17,5	19,2	24,1	27,9	28,8	32,3	58,8	69,8	86,4
2	Закладено до бюджету, млрд грн	7,609	9,13	9,907	12,806	12,477	13,804	16,374	15,281	27,069	46,736	59,428	69,175
	з них: - у % ВВП	1,47	1,33	1,03	1,2	1,15	1,07	1,09	0,97	1,78	2,53	2,63	2,43
3	Отримано з бюджету, млрд грн	6,405	8,071	9,529	8,341	10,554	12,709	14,762	15,160	26,968	49,334	58,026	72,126
	- у % ВВП	1,24	1,18	0,99	0,79	0,97	0,98	0,98	0,96	1,77	2,67	2,57	2,53
	- у % бюджету	84,1	87,8	96,1	65,0	84,0	92,0	90,2	99,0	99,6	105,6	97,6	104,3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
4	Виділено на ОВТ, млн грн:												
	- за планом	237,2	1135,3	976,7	3578,8	1717,5	1828,8	2622,6	1565,6	3995,2	8292,6	11573,8	14615,1
	- фактично	230,3	682,0	900,5	602,8	736,6	1139,6	1821,9	1536,6	4258,8	10309,3	9372,6	17142,2
	- у % бюджету	3,6	8,4	9,4	7,1	6,9	8,7	12,3	10,1	26,2	21,0	16,0	23,0
5	Закуплено БЖ, тис. комплектів	-	-	3,0	-	-	150 к-тів			30,04	38,8	26,7	1,0
6	Закуплено БШ, тис. од.	-	301 од.	-	-	-	150 од.			-	96,6	25,0	18,0
7	Витрати на закупівлю БЖ та БШ, грн	-	400,5 тис.	1,26 млн	-	-	84,0 тис.	268,6 тис.	-	118 млн	154,35 млн	208,52 млн	52,308 млн
	- у % до витрат на ОВТ	-	менш як 0,1	менш як 0,2	-	-	-	менш як 0,1	-	2,8	1,5	22	0,3

Як видно з таблиці, суми, закладені в річний бюджет на період 2006–2013 рр., були дещо більшими за 1 % ВВП. Тільки у 2006–2007 рр. вони сягали 1,5 % ВВП. Хоча, зазначимо, відповідно до ухваленого Верховною Радою 6 грудня 1991 р. Закону України «Про оборону України», фінансування потреб національної оборони мало бути на рівні не менш ніж 3 % ВВП [3, 99].

Ще меншим виявилось реальне фінансування ЗСУ. У середньому воно становило близько 1 % ВВП. У відношенні до запланованих витрат коштів, реальні за роками в середньому становили 87 %. Такий стан у бюджетному забезпеченні витрат на оборону був явно ненормальним, що негативно позначалося на забезпеченні потреб Збройних сил, передусім у сфері закупівлі та модернізації ОВТ – фактичні витрати виявилися нижчими, ніж заплановані: за означений етап у середньому вони становили 8,3 % загального бюджету, виділеного на оборону.

Слід зауважити, що в цей період були розроблені й затверджені найважливіші державні програми стосовно оборони. Наприклад, у 2005 р. було розроблено Державну програму розвитку Збройних сил України на 2006–2011 роки (Основні положення). У ній визначили три головні та вісім цільових програм розвитку ЗСУ, серед яких було позначено і програму розвитку ОВТ. У 2007 р. розробили й ухвалили Стратегію національної безпеки України (затверджена Наказом Президента України від 12 лютого 2007 р. № 105/2007), яка визначила принципи, пріоритети, цілі та завдання щодо військово-технічної політики в царині оборони, зокрема й у розвитку та модернізації ОВТ.

Пріоритетними напрямками в оснащенні ЗСУ озброєнням та військовою технікою було названо розвиток засобів управління, розвідки, радіоелектронної боротьби, високоточної зброї, авіації, протиповітряної оборони, а також модернізацію кораблів і катерів Військово-Морських сил України.

Отже, зазначимо, що на третьому етапі розвиток засобів індивідуального бронезахисту військовослужбовців не було визначено як пріоритетне завдання, і на його вирішення передбачили незначні кошти. До того ж ці суми зазвичай виділяли в час, коли українські військовослужбовці або готувалися до виконання завдань в одній із миротворчих місій, або вже брали в ній безпосередню участь. Тому впродовж восьми років згаданого етапу тільки в половині річних кошторисів було закладено невеликі суми на закупівлю бронезилетів і шоломів. Наприклад, у бюджеті 2007 р. на це виділили тільки 400 тис. грн, а 2008 р. – 1,26 млн грн, що становило 0,1–0,2 % суми, передбаченої на розвиток і модернізацію ОВТ.

Ще менше коштів було надано у 2011–2012 рр. А у 2006, 2009, 2010, 2013 рр. на закупівлю бронезилетів і бронешоломів, як бачимо з Таблиці 2, їх і зовсім не виділяли. Та й у 2011 р. на ці потреби припадало лише 84 тис. грн – тисячні частки відсотка суми, призначеної на розвиток ОВТ. Тому в таких умовах за весь восьмирічний етап 2006–2013 рр. було закуплено не більше ніж 3 тис. бронезилетів і близько 450 бронешоломів. А за два-три роки, які передували АТО, – тільки 150 бронезилетів і 150 бронешоломів. Тож ЗСУ на початку проведення АТО зіткнулися з проблемою забезпечення військовослужбовців ЗІБЗ.

Причини такого стану лежали як у соціально-політичній, так і у фінансово-економічній площині. І визначальною, на нашу думку, була остання. У 1990–2000-х роках за відсутності достатніх коштів потрібно було в повному обсязі оплачувати грошове утримання військовослужбовців і одночасно фінансувати програми скорочення ЗСУ. Тут далася взнаки невідповідність між потребою грошового забезпечення цих завдань та можливістю одночасного й достатнього їх фінансування. Крім того, спостерігався значний дисбаланс у чисельності особового складу армії та інших частин військової організації держави, на утримання яких необхідно було виділяти серйозні кошти. У 2008 р. особовий склад усіх збройних формувань в Україні перевищував за своєю загальною кількістю особовий склад армійських підрозділів та частин у 2,5 рази.

Того самого року чисельне відношення особового складу армійських частин до інших військових формувань становило: у Франції близько – 1,0; в Угорщині – 1,6; в Італії – 1,8; у Польщі – 0,87 [1, 14]. Природно, що такий дисбаланс у загальній структурі ЗСУ призводив до дисбалансу в їх фінансуванні. Необхідно було ліквідувати цей перекис, що за більшої чисельності різних військових формувань в Україні було вкрай складно. Непросто було також знайти джерело фінансування ЗСУ. У державних бюджетах третього етапу, як і в інших, чітко визначено три джерела: загальний фонд, спеціальний фонд і резервний (стабілізаційний) фонд. Основним із них є загальний. Із нього ЗСУ отримували 86–93,6 % всіх бюджетних надходжень. Зі спеціального фонду, формованого з грошей, виручених у результаті реалізації військових містечок, продажу землі та інших видів фінансово-економічної діяльності, ЗСУ отримували 5–10 % коштів. Резервний

(стабілізаційний) фонд формувався здебільшого з коштів держави, а також громадських організацій, приватних осіб, так званої спонсорської допомоги.

Загалом фінансові-економічні умови, які склалися в роки, що передували антитерористичній операції, були надто складними. І ще тяжчими виявилися в період її проведення.

У 2014 фінансовий рік ЗСУ вступили в умовах мирного часу. Однак АТО, яку було розпочато у квітні того самого року, змусила ввести значні корективи у військовий бюджет держави. Його показники бачимо в Таблиці 2.

Отже, в ухваленому кошторисі заплановані витрати на оборону становили 27069,3 млн грн, що дорівнювало 1,78 % ВВП. Лише половину цієї суми формували кошти, заплановані до надходження із загального фонду (13677,5 млн грн). Зі спеціального фонду планувалося отримати 1473,6 млн грн, тобто 5,5 % сум, закладених до річного кошторису. Особливістю бюджету ЗСУ в 2014 р. мало стати надходження 11918,2 млн грн із резервного фонду [5, 12]. На нашу думку, до цього спричинились умови початку війни на Сході України, що вимагала додаткових витрат, які можна було покрити переважно з державного резерву. Хоча й за такої ситуації реальні витрати на оборону виявилися дещо нижчими, ніж заплановані, й становили 26967,7 млн грн, тобто 1,77 % ВВП та 99,6 % річної суми бюджету. Повністю було отримано грошові кошти із загального та резервного фондів, зі спеціального фонду недоотримали до 7 % суми.

В умовах проведення АТО впродовж 2015–2017 рр. витрати на оборону дещо перевищували показник 2014 р., становлячи близько 2,5 % ВВП. Але й це виявилось менше за необхідну цифру. У світовій практиці вважається нормою, коли видатки на оборону в мирний час дорівнюють близько 3 % ВВП, а під час війни відповідна цифра істотно зростає [1, 20].

Загалом до кінця 2017 р. порівняно з 2014 р. витрати на оборону в грошовому еквіваленті без урахування інфляції зросли у 2,6 раза і становили 72126,2 млн грн. Однак, з огляду на показники інфляції (вона збільшилася за цей період у 1,7 раза й у 2017 р. сягнула 43,3 %), грошові витрати на оборону помітно нівелювались і це збільшення виявилось не таким значним [3, 15; 13, 16].

Водночас за час проведення антитерористичної операції на закупівлю ЗІБЗ для військовослужбовців із бюджету на оборону було витрачено приблизно у 250 разів більше коштів, ніж за весь період від 1992 р. до її початку. За чотири роки АТО держава закупила понад 85 тис. комплектів бронежилетів і 139 тис. бронешоломів. І якщо на початку операції в підрозділах, що брали в ній участь, спостерігався гострий дефіцит ЗІБЗ, то вже наприкінці 2014 р. його практично ліквідували. До того часу учасники АТО були забезпечені: бронежилетами – на 95 %, шоломами захисними сталевими – на 100 %, шоломами захисними протикульними – на 23 % [12, 12].

Отже, фінансово-економічні умови були одним із найважливіших факторів у забезпеченні військовослужбовців ЗІБЗ. Вони, зі свого боку, залежали від соціально-економічних можливостей держави та військово-політичної ситуації

як усередині неї, так і назовні. За характером та змістом фінансово-економічних умов від здобуття Україною незалежності до завершення АТО можна виділити чотири етапи: перший – 1992–2000 рр.; другий – 2001–2005 рр.; третій – 2006–2013 рр.; четвертий – 2014–2017 рр. (межі четвертого визначені часом і умовами проведення АТО). Кожен зі згаданих етапів мав свої особливості фінансового забезпечення програми розвитку та модернізації ОВТ, а заодно й ЗІБЗ. Лише на четвертому етапі, у зв'язку з необхідністю відбиття російської агресії та виконання військами поставлених бойових завдань, в АТО відбулося докорінне покращення ситуації із забезпеченням військовослужбовців озброєнням та спорядженням, зокрема засобами індивідуального броньованого захисту. Водночас варто зазначити, що не до кінця вирішеним залишається питання надійності й підвищення якості цих засобів, над чим нині серйозно працюють фахівці ЗСУ, наукової та виробничої сфер національної оборонної промисловості.

Джерела та література:

1. *Аналіз видатків сектору оборони України: 2006–2016 роки.* – К.: МОУ, 2017. – 35 с.
2. *Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки «Про Республіканський бюджет Української РСР на 1991 рік» № 579-XII // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР).* – 1991. – № 5.
3. *Біла книга 2005. Оборонна політика України.* – К.: МОУ, 2006. – 136 с.
4. *Біла книга 2006. Оборонна політика України.* – К.: МОУ, 2007. – 96 с.
5. *Біла книга 2007. Оборонна політика України.* – К.: МОУ, 2008. – 120 с.
6. *Біла книга 2008. Оборонна політика України.* – К.: МОУ, 2009. – 100 с.
7. *Біла книга 2009. Оборонна політика України.* – К.: МОУ, 2010. – 92 с.
8. *Біла книга 2010. Оборонна політика України.* – К.: МОУ, 2011. – 80 с.
9. *Біла книга 2011. Оборонна політика України.* – К.: МОУ, 2012. – 84 с.
10. *Біла книга 2012. Оборонна політика України.* – К.: МОУ, 2013. – 74 с.
11. *Біла книга 2013. Оборонна політика України.* – К.: МОУ, 2014. – 84 с.
12. *Біла книга 2014. Оборонна політика України.* – К.: МОУ, 2015. – 84 с.
13. *Біла книга 2015. Оборонна політика України.* – К.: МОУ, 2016. – 104 с.
14. *Біла книга 2016. Оборонна політика України.* – К.: МОУ, 2017. – 112 с.
15. *Біла книга 2017. Оборонна політика України.* – К.: МОУ, 2018. – 152 с.
16. *Державна програма розвитку ЗСУ на 2006–2011 роки (Основні положення).* – К.: МО України, 2015. – 40 с.
17. *Сокаль І. Історія військ ПВО України.* – К.: НАОУ, 2004. – 122 с.
18. *Державне казначейство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.treasury.gov.ua/ua>.* – Назва з екрана.

© **Василий МЕЛЬКИН**

СОЗДАНИЕ И УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СРЕДСТВ ИНДИВИДУАЛЬНОЙ БРОНИРОВАННОЙ ЗАЩИТЫ ВОЕННОСЛУЖАЩИХ ВООРУЖЁННЫХ СИЛ УКРАИНЫ (1991–2017 гг.): ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ФАКТОР

Раскрыто влияние финансово-экономических условий на создание и совершенствование средств индивидуальной бронированной защиты военнослужащих Вооружённых сил Украины в период 1991–2017 гг. Освещены особенности финансирования Вооружённых сил Украины как в мирный период, так и во время военных действий на Востоке Украины. При этом основное внимание уделяется финансовому обеспечению Вооружённых сил Украины перед проведением антитеррористической операции и в её ходе на протяжении 2014–2017 гг.

Ключевые слова: Вооружённые силы Украины, антитеррористическая операция (АТО), средства индивидуальной бронированной защиты (СИБЗ), бронезилет, государственный бюджет, финансовое обеспечение.

© **Vasyl MELKIN**

CREATION AND IMPROVEMENT OF THE MEANS OF PERSONAL ARMOR PROTECTION OF SOLDIERS OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE (1991–2017): FINANCIAL AND ECONOMIC FACTOR

The author reveals the influence of financial and economic conditions on the creation and improvement of means of personal armor protection of the Armed Forces of Ukraine in the period from 1991 to 2012. The main attention is paid to the financial support of the Armed Forces of Ukraine during the anti-terrorist operation in the east of Ukraine.

It is established that two periods clearly stands out in the financial support of the Armed Forces of Ukraine: the first from 1991 to 2013; second from 2014 to 2017. The first period took place in peacetime, the second – in wartime. Three stages can be distinguished in the first period, which differ in essential features in solving the problems of developing and modernizing weapons and military equipment, as well as personal protective equipment for military personnel. The first period has the following boundaries: the first (1991–2000); the second (2001–2005); the third (2006–2013). The boundaries of the second period are determined by the time and conditions of the Anti-Terrorist Operation. It is shown that the state budget of Ukraine at the first stage was distinguished by an acute shortage of funds. For example, in 1992 the budget deficit amounted to more than 55 % and only by the end of the nineties reached 6–8 %. In this regard, there was a negligible allocation of financial resources for defense. Only at the end of the second stage the situation with the

Ukrainian Defense financing has changed. The budget included the amounts allocated for the maintenance of military personnel and for the qualitative renewal of troops (forces), improvement of the command and control system, material and technical providing, procurement and modernization of weapons and military equipment, as well as personal protective equipment.

The features of the third financial stage are disclosed. It began to take into account the minimum needs of the Armed Forces of Ukraine, these amounts were shown not only in monetary terms, but also as a percentage of gross domestic product (GDP). However, at this stage, the development of personal protective equipment for military personnel was not a priority and a small amount of money was allocated for its solution.

The reasons for underfunding the development of weapons and military equipment and personal protective equipment, the main of which were the unbalanced structure of the Armed Forces of Ukraine, in which the number of all military units, exceeded the number of personnel of the army unit by 2.5 times, were identified.

Three sources of financing for the Armed Forces of Ukraine were identified: a general fund, a social fund, and a reserve (stabilization) fund. The main one was the general fund, from which the Armed Forces of Ukraine received from 86 to 93.6 % of the funds.

The features of financing the Armed Forces of Ukraine during the period of the Anti-Terrorist Operation are disclosed. The main one was that during this period specific amounts for the maintenance of the Armed Forces of Ukraine were determined for the development and modernization of weapons and military equipment and personal protective equipment. There were the fixed sources of funding and their repletion. The main source continued to be the basic foundation from which the Armed Forces of Ukraine received more than 90 %. The distribution of funds according to their functional purpose is shown. Specifically, that the best indicator in this regard is when up to 50 % is allocated for the maintenance of the Armed Forces of Ukraine, up to 20 % for the training of the Armed Forces of Ukraine and up to 30 % for the development of armaments and military equipment.

An attempt has been made to scientifically substantiate these indicators using the experience of NATO member countries.

Keywords: *the Armed Forces of Ukraine, Anti-Terrorist operation (ATO), means of personal armor protection, bulletproof vest, state budget, financial security.*